

Sultan'ın Muhafızları 2. Abdülhamid'in Muhafız Alayları

Hürü Sağlam Tekir

Yeditepe Yayınevi, 2020, 224 Sayfa, ISBN: 978-605-780-09-85

Kemal İPEK

Sultan'ın 2. Abdülhamid'in Muhafız Alayları Muhafızları kitabının yazarı Hürü Sağlam Tekir ilkökul, ortaokul ve lise öğretimini Adana'nın Kozan ilçesinde tamamlıyor. Daha sonra 2008 yılında Kafkas Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oluyor.2011 yılında Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yakınçağ Tarihi bilim dalında yüksek lisansını tamamlıyor. Yine aynı üniversitede "Osmanlı Devleti'nde Sağır Dilsiz ve Âmâların Eğitimi ve Toplumsal Hayattaki Rollerini (1889-1922)" isimli tezi hazırlayarak 2015 yılında doktora derecesine ulaşıyor. 2012 yılı itibarıyla Sinop Üniversitesi Eğitim Fakültesi bünyesinde çalışmaktadır. Eğitim Tarihi, Engelli Eğitimi, Kadın ve Çocuk Tarihi, Misyonerlik Tarihi, Askeri Tarih ve Osmanlı Tarihi'nin çeşitli alanlarına ilişkin kitap içi bölümleri, makaleleri yayımlanmış uluslararası ve ulusal bildirileri bulunmaktadır. Aynı zamanda 1287-1294 tarihleri Tarihli Erzurum Salnamelerine Göre Kars Sancağı ile ilgili bir tez çalışması yapmıştır. Evli ve bir çocuk annesidir. Son olarak da 2020 yılının kasım ayında Sultan'ın 2. Abdülhamid'in Muhafız Alayları Muhafızları adlı kitabının Yeditepe Yayınevi aracılığıyla yayınlamıştır. Kitabın önsöz kısmında Sultan Abdülhamid ile ilgili bir çok çalışma olduğundan fakat onun çevresindeki Muhafız Alayları yakınları kişisel yardımcıları kıyafetleri ile ilgili pek bir çalışma olmadığından bahsedip bu konuyu merak edip üzerine araştırmalar yapmış olduğunu ve sonunda kısıtlı kaynaklar ile de olsa verimli bir çalışma sonrasında ortaya bu kitabın çıktığından bahseder ve kitabı yazarken destek aldığı kişilere teşekkürlerini iletmiştir.

Giriş kısmında ise Sultan II Abdülhamid'in tahta çıktıktan kısa süre sonra taşındığı Yıldız Sarayı'nda

Sultanın nasıl ve kimler tarafından korunduğu Muhafız seçimlerindeki siyasi ve ırksal roller sayıları beslenmeleri kıyafetleri gibi konulardan bahsedeceğinden söz eder. Literatür kısmında ise kitabın yazılma esnasında hangi kaynaklar yararlandığını ve benzeri kitap arası notlardan faydalandığını anlatır. Araştırma kapsamı açısından tartışmalı bir dönem olan II Abdülhamid Dönemi'nde ki rütbelere ve günümüze yabancı gelen eski kalıplaşmış şeylerden bahsedip açıklar. Kitaba başlarken direk konudan değil 'de bir roman havasıyla II Abdülhamid'in kişiliği ölüm korkusu çevresinde topladığı Muhafız ve yardımcılara nasıl bir tutum sergilediği aynı zamanda o dönemde Yıldız sarayında yaşamış veya daha önce Yıldız sarayında bulunmuş bir süre kalmış kişilerin notlarından yararlanmıştır.

Eserin bölümlenmesine baktığımızda 2 bölümden oluştuğunu görmekteyiz birinci bölüm de 3 ana başlık ve alt başlıklardan oluşmakta olup kitabın ikinci bölümünde ise 5 ana başlık ve birbirini takip eden alt başlıklardan oluşmaktadır. Birinci bölümde *Sultan'ın Süvarileri* ana başlığı altında Abdülhamid'in kişiliği, 33 yıl iktidarda kaldığı ve yaşadığı yıldız sarayının sosyal ve ekonomik yapısı, dönemin askeri teşkilatları hakkında kısa ve açıklayıcı bilgiler verilerek hassa ve ikinci fırka-yı hümayun gibi önemli birliklerin genel özellikleri ve dönemin askere alma politikası ve halkın tepkisi gibi konularda değerli ve birincil ağızdan kaynaklar ile bilgilendirme yapmaktadır. *Dağıstan Süvarileri* ana başlığında gözümüze çarpanlar ise bu bölümün kuruluşunun asıl amaçları genel özellikleri askeri ve siyasi faaliyetleri olmak üzere aynı zamanda giyim, kuşam, teçhizatları gibi konularda dönemin şartlarına dair bize bilgi vermekte aynı zamanda bu bilgiler ile dönemin ekonomisi ve askeri teknolojisi konusunda bize bilgi veriyor. Ve bahsi geçen Dağıstan Süvarileri bölümünün lağvedilmesi ile bu konu başlığımız kapatılıyor. Lağvedilmesinin nedenleri, siyasi ve askeri sonuçları kitapta meraklısına yeterli şekilde açıklanmış fakat kısa tutulmuş bir konu dönem hakkında yeterli sayıda kaynak olmadığından şikâyet eden yazarın kısa kestiği bir konu olarak öne çıkıyor. Birinci bölümün son ana başlığı *Süvari Ertuğrul Alayı*, lağvedilen Dağıstan Süvari alayı yerine kurulan bu alaya dair kitapta rütbelere belirli komutanların isimlerine ve ordu sayıları kullandığı teçhizatlar hakkında bilgi verilmiştir. Ordunun ilk akla geliş ve kuruluş faslının başlangıcında bir gün Abdülhamid'in süt biraderi İsmet Bey ona bir gece yarısı uyumaya çalışırken Türk tarihi okumasını ve bu kitapta Karakeçili diye bir aşiretin geçtiğini, bu aşiretin çok cesur, mert, güçlü ve vefakâr adamlardan oluştuğunu söyler. Bunun üzerine Abdülhamid biraderine kendi ordusundaki bütün Karakeçili aşiretine mensup olan kişileri toplamasını ve ertesi gün 300 Karakeçili Yıldız sarayına gelip ordunun Süvari Ertuğrul Alayının temellerini atmıştır. Bu hikâyeye bana pek inandırıcı gelmese de bir takım dönemin tartışmalarıyla alakalı olabilir çünkü Karakeçili aşiretinin Osmanlı soyu ile akrabalık bağları olduğunu söyleyenler bulunmakta bundan etkilenmiş olabilir. Fakat bu akrabalık bağları günümüze kadar net olarak kanıtlanmamıştır. Konunun devamında Karakeçili aşiretine mensup insanların yaşadığı sancaklar, kazalar, nahiyeler belirtilmiş nüfus ve hane sayılarına tablo halinde yer verilmiştir. Devamında ise Süvari Ertuğrul Alayının kıyafetleri hangi kıyafetleri ne tip atlar tercih edildiği kullandığı silah ve teçhizatlar ağırlıkla işlenmiş ve orduda 'ki eksiklikler ihtiyaçlar eskimiş yenisi gereken askeri kıyafet ve teçhizatları döneme örnek tablosu ve sayıları verilmiştir.

Kitabın ikinci bölümünde ise *Sultan'ın Piyadeleri* ana başlığı altında *Maiyyet-i Seniyye Tüfengi Bölüğü* ile giriş yapmakta ve bu bölümün eski kullanım amacının padişah dışarıya çıktığında arkasında tüfeğini taşımakla

görevli olduğunu fakat Abdülhamid bu bölüğün yetkilerini genişleterek sayılarını beş yüze kadar çıkarmış ve sarayın muhafazasını sağlama görevini vermiştir. Bu bölüğün Yıldız sarayında nerede görev yaptığı nöbet yerleri, devriye noktaları, aktif olduğu saatler gibi detaylı konulara geniş bir şekilde yer verilmiş ve kimi zaman bu bölük Sultan Abdülhamid tarafından ceza vermek amacıyla bile kullanılmış adı geçen bölüğün başlarına cezayı hak eden kişiler dövdürülmüş ya da hapsedirilmişdir. Hatta kitapta bu konuya dair bir örnek ile açıklık getirilmiştir Nadir Ağa diye bir saray görevlisini saray bahçesinde gezmek yasak olduğu bir sırada orada olduğu için dövdürmüştür. Yine bu bölüğe mensup dönemin rütbeli askerlerinin isimleri ve rütbelerine yer verilmiş aynı zamanda bu bölümün 'de teçhizat, silah ve kıyafetlerinden ayrıntılı şekilde bahsedilmiştir. Bu alt başlıktan sonra ise Sertüfeng Tahir Paşa ile Sultan Abdülhamid'in tanışması ilişkisi askeri ve siyasi faaliyetleri bazı anılarından bahsedilmekle beraber Sultan'ın 33 yıllık iktidarı boyunca hep yanında ve dokunulmaz olması son olarak 31 Mart Hadisesine müteakip bütün yetkileri ve unvanlarının elinden alınıp sürgüne gönderilmesiyle son verilir. Son alt başlıkta ise konunun başında bahsettiğim *Maiyyet-i Seniyye Bölüğünün* üniformasının özelliklerinden ve askeri tasarımından kısaca bahseder. Bir diğer ana başlığımız olan *Zuhaf Alayları* kısmında ise Zuhaf alaylarının kuruluşundan başlayarak bu alayın etnik kökeninden ve dış güvenlik ile ilgili görev aldığı konusu ile başlamakta. Ve bu alayın etnik yapısı, eğitim durumları, kıyafetleri, alayın teçhizatının ve üniformalarının kullanılabilirlik durumları gibi ayrıntılı konularda önemli bilgiler vermekte olup aynı zamanda ordunun kullandığı sancaklar ve bu sancakların hangi alaylara verildiği kaç tanesinin hangi alaya mensup olduğu gibi konuları ele alır. Bu alayı fesli ve sarıklı olarak ikiye ayırıp aralarındaki çatışma ve farklılıklardan bahseder dış güvenlikte etkili olmaları ve Arap ve Arnavut ağırlıklı bu alayın siyasi çatışmaları aralarındaki kavgalar rütbeleri gibi konularda ayrıntılı bilgiler vermekte. Kitabın devamında saray dışı konularda görev alan muhafızların hangi siyasi meselelere karıştığı örnek olarak suikast girişiminde rol alan ya da bir imparatoru karşılayan muhafızların nasıl giyindiği, ne gibi şartlar arandığı, şeyhülislam ve muhafızlar arası ilişkiler, şatafatlı Cuma selamlığı muhafızları gibi dış konularda görev alan muhafızlar da kitabın öncesinde olduğu gibi ayrıntılı şekilde işlenmiş ve dönemin birinci ağız kaynakları ile şekillenmiştir. Kitabın sonunda ise önceki konularda bahsettiğimiz Zuhaf Alayları, Ertuğrul Süvari Alayları gibi alayların sonu ve Abdülhamid'in 33 yıllık iktidarının son bulmasıyla bu alayların 'da son bulduğu düşüncesinin hâkim olduğu bir dil ile konuya güzel bir kapanış yapılmıştır.

Yazar kitabı yazarken birinci el kaynak kullanmaya dikkat etmiş ve konuyla bağlantılı olan anı, günlük, dönemin belgeleri ile anlatımını destekleyip anlaşılır ve sürükleyici bir anlatım ortaya koymuştur. Yazar aynı zamanda her konu anlattığı sırada bahsi geçen konuda kitabın sayfalarında alt bilgi vermiş ve okuduktan sonra aklımızda kalan veya anlamında emin olmadığımız şüphe duyduğumuz şeyleri daha biz araştırmadan alt bilgi olarak bize sunmuştur. Yazar aynı zamanda kitabın son sayfalarında bize bir bibliyografya sunmuş, kullandığı kaynaklar ve yayınları burada eksik olmadan araştırmamız ya da kontrol etmemiz için bize sunmuştur. Konuyla ilgili merak ettiklerimizin devamını bulmak için bize bir yol sağlamıştır.

Kitabın dili akıcı ve roman okurcasına sürükleyici verilen bilgiler sadece sayı ve tariflerle kalınmamış döneme dair olaylar, anılar, konuşmalar ile zenginleştirilmiş ve sıkıcı sayılan bir konuyu eğlendiren hatta heyecanlandıran bir dil ile anlatmıştır. Kitapta yazım hataları yok denecek kadar az ve verilen dipnotlar ile

de doğru yazılışları anlatılan dönemde kullanılmış biçimi açık ve güzel bir şekilde gösterilmiş.

Kitapta atlanılan veya bahsedilmeyen bir konu göze çarpmıyor anlatılanın eksikliği yok denecek kadar az ve daima bir fazlası hikâye, anı, döneme dair olayla desteklenmiş kısa bir konu dahi akıcı bir dil ile işlenmiş sıkmadan yormadan konu sonuca bağlanmıştır.

Kitabın içinde Kısaltmalar bölümünde sayfalarda geçen kelimelerin kısa halleri verilip uzun halleri ile karşılaştırılmış ve okuyucuya anlaması açısından yarar sağlamıştır. Ayrıca dizin ve indeks bölümleriyle desteklenmiş olan kitap son sayfalarında Ekler bölümü ile okuyucularına kitapta bahsi geçen Alayların üniforma ve teçhizatlarının resmi okurken kafada canlanan hayal edilen bu askeri teçhizat ve kıyafetleri resim yoluyla daha rahat akılda kalıcı şekilde pekiştirip hafızalardan çıkmamasını ve konuyla tekrar yollarını kesiştirip bir bütün olarak okuyucu 'da yer etmesini sağlamaktadır.

Kitap Sultan II Abdülhamid dönemi, 1876-1909 arası Yıldız sarayı, II Abdülhamid dönemi askeri teşkilatlar, II Abdülhamid dönemi askeri teşkilat üniformaları ve sayıları, II Abdülhamid dönemi Askeri teşkilat etnik kökenleri sosyopolitik durumları, II Abdülhamid kişisel yaşamı, II Abdülhamid dönemi Sultan'ın alaylar ile ilişkisi, II Abdülhamid dönemi Sultan'ın korunması ve muhafız alayları, II Abdülhamid dönemi yaşanan bazı dış ilişkiler, Osmanlı'da Cuma selamlığı adeti, II Abdülhamid dönemi Alaylar arası rekabet ve iç çatışmalar, II Abdülhamid dönemi Sultana suikast girişimi gibi konuları çalışacak için yeterli ve ayrıntılı bir kaynak döneme dair kafamdaki pek çok soru işareti bu kitap ile kayboldu ve Sultan II Abdülhamid'in kişiliğine çevresine yönelik bir bilgim yokken kafa yapısı ve dünya bakışına yönelik pek çok bilgi sahibi oldum. Okuyacaklara ve bu konularda çalışma yapacaklara önerilebilir bir kitap niteliği taşımaktadır.